

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	111/2-5/2022
Érkezett:	2022 JÚN 23. y Készlet
Példaszám:	Szám: 29200/3257-1/2022. ált. 1
Melléklet:	db 5

NEMZETI SZAKÉRTŐI ÉS KUTATÓ KÖZPONT
FŐIGAZGATÓ

Tárgy: Btk. 16. § alaptörvény-
ellenességének vizsgálata
Hiv. sz.: III/2-3/2022.
Előadó: [REDACTED]

[REDACTED]
Alkotmánybíróság

Budapest

Tisztelt [REDACTED]

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 16. §-ának, a gyermekkorú személyre (adott esetben büntetethez valótlanságára) vonatkozó rendelkezés alaptörvényellenességével összefüggő, Alkotmánybíróság előtt folyó eljárás keretében szükségszerűen felmerülő szakkérdések vonatkozásában az alábbiak szerint tájékoztatom.

1. Amennyiben a büntetőeljárás során a szakkérdés tizenkettedik életévét betöltött, de a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalok terhelt beszámítási és belátási képességének vizsgálata, azokat a szakértő milyen szempontok alapján végzi el, mely szempontokra alapítja álláspontját?

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a beszámítási képesség és a belátási képesség részben jogi szempontú kérdéskör. Konkrét ügyben a bíróság hozza meg döntését – mint büntetethez valótlanságot kizáró, vagy korlátozó ok – az igazságügyi szakértői vélemény alapján, így ezeket igazságügyi elmeszakértő **közvetlenül nem vizsgálja.**

Az igazságügyi pszichiátriai szakértői tevékenység során, büntetőügyekben a pszichiáter szakértő a terhelt esetleges **kóros elmeállapotát** vizsgálja (tárja fel), elemzi a cselekmény és a fennálló kóros elmeállapot kapcsolatát. Megállapítja, hogy a cselekmény idején állt-e fenn kóros elmeállapot, kiemelten elmebetegség, gyengeelméjűség, tudatzavar vagy személyiségzavar. Az esetlegesen fennálló kóros elmeállapot kapcsán pedig megvizsgálja, hogy ez az adott cselekmény vonatkozásában a terheltet képtelenné tette-e arra, vagy korlátozta-e abban, hogy cselekménye következményeit felismerje, vagy hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjen. Ez vonatkozik a 12-14 év közötti életkorú terheltekre is. Amennyiben ezen utóbbi esetben a cselekmény vonatkozásában nem állapítható meg igazságügyi pszichiátriai vizsgálattal kóros elmeállapot jelenlétének hatása, akkor vizsgálandó a gyermekkorú terhelt azon képessége, hogy a cselekménye bűnös jellegével tisztában van-e, erre a kérdésre vonatkozóan klinikai gyermek szakpszichológus vagy gyermek pszichiáter szakkonzultáns bevonása indokolt és szükséges. Ennek kapcsán vizsgálják az erkölcsi érettséget (a bűn, a bűnösség megélésének élményét, illetve az alapvető normákkal való azonosulás színvonalát), valamint az önkormányt (a „rossz”-nak, a külső és belső kényszereknek való ellenállás képességét). A szakértői véleményben a szakértő így azt állapítja meg, hogy a terhelt a terhére rótt cselekmény elkövetésekor rendelkezett vagy nem rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

2. Mit ért a szakértő beszámítási képesség, és mit belátási képesség alatt?

Hangsúlyozva a fogalmak alapvetően jogi aspektusát, szakmai szempontból az alábbiak szerint határozhatók meg.

A *beszámítási képesség* alatt a felelősségre vonhatóság, valamely bűncselekmény elkövetése esetén a büntethetőség értendő. Alapja az, hogy a személy tudatosan vállal felelősséget elhatározásaiért, döntéseiért és cselekedeteiért. Céltudatos tevékenység (mint kognitív folyamat, érzelmi kontroll, akaratilag összpontosítás, döntés- és cselekvéssor) esetén a személyes szabadsággal élés, a személyes adottságok, a közvetlen élmények készítményei, az erkölcs és a szükségszerűség egymásra hatásának eredménye, az elköteleződés a cselekvés mellett. A beszámítási képességet kizáró vagy korlátozó okok egyike az ún. belső (mármint a személyen belüli, biológiai) ok: a kóros elmeállapot, mely az igazságügyi pszichiátriai vizsgálat tárgya.

A büntetőjogi *belátási képesség* azon értelmi és erkölcsi fejlettség (érettség), mely szükséges ahhoz, hogy valaki felismerje egy konkrét cselekmény elkövetésekor a cselekmény jogellenességét, illetve, hogy e felismerésének megfelelően cselekedjen. Értelmi és erkölcsi érettség szükséges ahhoz, hogy a személy képes legyen megérteni a különbséget jogos és jogtalan között, és képes legyen felismerni azt, hogy az adott előírás megsértése milyen típusú és súlyú szankciót vonhat maga után.

3. Miben ragadható meg a különbség a beszámítási képesség és a belátási képesség szakértői vizsgálata között?

Az előző pontban meghatározott különbség mellett, megjegyzendő, hogy az igazságügyi pszichiáter szakértő a beszámítási képességet, illetve a belátási képességet közvetlenül nem vizsgálja. A „büntetőjogi beszámítási képesség” kapcsán az igazságügyi pszichiáter szakértő a kóros elmeállapotot vizsgálja, míg a "büntetőjogi belátási képesség" kapcsán kiegészítő szaktanácsadói vizsgálat történik.

4. Vonatkozik-e egységes iránymutatás a belátási képesség vizsgálatára?

Jelenleg nincs hatályos módszertani levél vagy irányelv érvényben e kérdéskör kapcsán. Szükségességének indokoltságát alátámasztva a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara keretein belül – információink szerint - jelenleg folyamatban van a kapcsolódó módszertani levél megalkotása, amelynek szakmai elősegítése érdekében a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ szakértői készítettek egy módszertani leírás tervezetet is.

A feltett kérdések általános szakmai megítélésén túlmenően, a konkrét ügyben - álláspontunk szerint - vitatott, a gyermek magatartásában kimutatható „más személy kényszerrel nem érő ráhatása” a belátási képesség vizsgálata körében a fentiek értelmében vizsgálható, illetve értékelhető. A gyermekkorú terhelt érzelmi fejlettsége, az abból fakadó alkalmazkodási vágya, kötődési igénye, valamint mindezen tényezőknek a gyermek magatartására gyakorolt meghatározó szerepe igazságügyi pszichológiai vizsgálattal is értékelhető.

Budapest, 2022. június 20. „

Tisztelettel:

főtanácsos
főigazgató

